

M&P

VAKBLAD VOOR MAATSCHAPPIJLEER

JAARGANG 57 | OKTOBER 2026 | 06

CRISIS?

INTERVIEW | IN GESPREK MET
OUD-DIPLOMAAT OVER OEKRAÏNE

MAATSCHAPPIJLEER | BELANGRIJK EN SPANNEND
NIEUW EXAMENPROGRAMMA

PRAKTIJK | DAGJE MINDER
RUIMTE VOOR DE DOCENT

ACHTERGROND | LITOUWEN
BURGERSCHAPSVORMING

Robert Serry
(foto: Jerome de Lint)

INTERVIEW MET OUD-DIPLOMAAT ROBERT SERRY

'OEKRAÏNERS ZIJN GEOPOLITIEKE SPELBREKERS'

Voormalig crisisdiplomaat Robert Serry zet zich tegenwoordig in als voorzitter van de Nederlandse stichting *OpenDoor Ukraine*.¹ Eerder dit jaar verscheen zijn boek *Nog is Oekraïne niet verloren** waarin hij terugblijkt op zijn carrière als diplomaat die hem meermaals naar Oekraïne bracht en over zijn liefde voor het land en de bevolking. *Maatschappij & Politiek* sprak met hem.

IVO PERTIJS

Ik voel mij een halve Oekraïner. Dat mag je best opschrijven', merkt Robert Serry na afloop van het gesprek in het Haagse café Bodega *De Posthoorn* op. In het uur ervoor deelde de eerste Nederlandse ambassadeur in Kyiv niet alleen zijn diplomatieke ervaringen in het land en zijn visie op de voortdurende oorlog, maar kwam zijn schoonfamilie die in de Oekraïense hoofdstad woont meermaals ter sprake. Volgens Serry is er onder de Nederlandse bevolking onvoldoende besef van de omvang en impact van de oorlog. 'Dat merk ik elke keer weer. Afgelopen zomer woonde ik een optreden van het Oekraïense Vrijheidsorkest in het Amsterdamse Concertgebouw bij. De zaal zat vol, het concert was mooi en de mensen waren enthousiast. Mijn vrouw en ik waren de zaal nog niet uit of onze telefoons begonnen al te rinkelen met luchtalarmen uit Kyiv. Die nacht kwamen bij alweer een groot Russisch bombardement vijftien Oekraïners om het leven. Dit liet mij het absurde contrast zien tussen onze beleving van de oorlog en de werkelijkheid', vertelt de voormalige crisisdiplomaat tijdens het interview. Serry: 'We zien Oekraïners als moedige mensen die we graag toejuichen, maar beseffen nauwelijks wat het betekent om in zo'n oorlog te belanden. Ik heb soms het gevoel dat we Oekraïners toejuichen tot de laatste soldaat.' Wat volgens Serry zeker nog onvoldoende leeft is welke gevolgen er voor ons zijn als Oekraïne de oorlog zou verliezen. 'Daarmee bereikt Vladimir Poetin in zijn ogen bijna zijn doel, namelijk het herstel

**WAT VOLGENS
SERRY
ZEKER NOG
ONVOLDOENDE
LEEFT IS
WELKE GEVOLGEN
ER VOOR ONS ZIJN
ALS OEKRAÏNE
DE OORLOG
ZOU VERLIEZEN.**

van de Sovjet-Unie en het oude Russische Rijk. Hij is er dan nog niet helemaal. Denk bijvoorbeeld aan Moldova en de Baltische staten die er ook bij hebben gehoord. Dat Poetin de confrontatie met het Westen voortzet wordt weliswaar door experts in Nederland begrepen, maar het dringt nog niet voldoende door bij de gemiddelde Nederlander', zegt Serry. Aan de ene kant begrijpt hij dit. 'We zijn zo gewend geraakt aan onze vrijheid en wat dit met zich heeft meegebracht. De houding van heel veel mensen in Nederland is: We mogen Oekraïne wel steunen, maar dit mag ons niets kosten.' Die houding ziet Serry ook in de politiek. 'Je moet de discussie voeren wie de lasten het meest moeten dragen, maar het besef is er

onvoldoende dat ook wij offers moeten brengen voor onze eigen vrijheid. Voor mij is het na ruim vier jaar wel duidelijk geworden dat de Oekraïense en Europese vrijheid bijna ondeelbaar zijn geworden', stelt de oud-diplomaat vast.

Op welke manier kan een docent deze oorlog in de klas bespreken?

'Bespreek met jongeren wat vrijheid betekent. Er is geen vrijheid zonder veiligheid. Dat is de belangrijkste les die je moet trekken als je zomaar wordt overvallen door Poetin en je geen andere keus hebt dan je te verdedigen. Laat zien wat er gebeurt en betrek jongeren hier op de een of andere manier bij. Maak ze duidelijk dat zo iets ons ook kan gebeuren als we niet sterk genoeg zijn om onze vrijheid te verdedigen.' Serry vertelt over een project van zijn stichting *OpenDoor Ukraine* waarin *eco-lodges* worden gebouwd om getraumatiseerde moeders en hun kinderen op te vangen in het Ptacha-zomerkamp. Serry: 'In dit prachtige natuurgebied midden in Oekraïne kunnen zij een week lang even op adem komen en psychologische verzorging krijgen. Op de vierde dag komt de omslag en gaan kinderen vaak weer wat spelen.' Dit is volgens hem voor jongeren een aansprekend voorbeeld om te laten zien wat de oorlog voor kinderen in Oekraïne betekent. 'Voor Oekraïense jongeren is de oorlog een soort covidsituatie geworden. Ze krijgen online-onderwijs, omdat hun scholen onder vuur liggen. Ze brengen een groot deel van hun tijd in schuilkelders door en kunnen buiten niet meer veilig spelen. Zo zou ik proberen om dit voelbaar te maken', legt Serry uit.

'EUROPA IS AL DE ZWAKSTE SCHAKEL IN DE VERDEDIGING VAN OEKRAÏNE GEWORDEN.'

In de media krijgt deze oorlog die mid-denin Europa plaatsvindt relatief weinig aandacht. Begrijpt u dat?

'Je vindt de dagelijkse bombardementen op Kyiv niet altijd meer op de voorpagina's, terwijl de bombardementen bijna zijn te vergelijken met wat er in Syrië gebeurde. De Russische luchtmachtgeneraal Sergej Soerovikin, de 'Slager van Aleppo', kreeg opdracht van Poetin om de aanvallen op Kyiv te leiden. Ik begrijp dat het voor mensen hier moeilijk is om de knop om te zetten. Ik ben zo bij Oekraïne betrokken, dat ik de knop wel moest omzetten, maar eerlijk gezegd vraag ik mij af wat ik had gedaan als dit niet zo was en ik met een zekere afstandelijkheid naar deze oorlog was blijven kijken. Dit is intussen wel de grootste oorlog in Europa geworden sinds de Tweede Wereldoorlog.'

Een gebeurtenis die onlangs wel veel aandacht kreeg was een aanval op een Oekraïense trein, net over de Poolse grens. Hoe duidt u dit soort daden die in een groot deel van Europa verontwaardiging oproepen?

'Dit was de zoveelste provocatie van Poetin. De reactie is steeds heel veel misbaar en verontwaardiging, maar ik vraag mij elke keer af of Poetin hierin aanleiding ziet om bepaalde dingen niet of minder te doen. "Nee", zeg ik dan. Hij is de hybride oorlog tegen ons al lang begonnen. Poetin schrikt pas als we iets terugdoen. Waarom zouden onze

diensten niet iets kunnen terugdoen in Sint-Petersburg, om maar wat te noemen? Daar zijn we veel te bang voor. Voor ons is dat escalatie, maar als Poetin steeds escaleert met als doel om ons af te schrikken om Oekraïne te helpen... Westerse reacties maken op Poetin weinig indruk. In de epiloog van mijn boek stelde ik de vraag of wij, Europa, niet zelf de zwakke schakel in de verdediging van Oekraïne kunnen worden. Voor mij is dit nu geen vraag meer. We zijn al de zwakke schakel geworden. Dit heeft ook te maken met die onbezonnen oorlog van Donald Trump en Benjamin Netanyahu tegen Iran in het Midden-Oosten die tot een nijpend gebrek aan *Patriot interceptors* leidde. Dat merkte ik zelf toen ik tijdens de zomer in Kyiv was. Het is er nu veel onveiliger. Op bijna alles vonden Oekraïners een antwoord, maar voor het tegenhouden van ballistische raketten is er maar een systeem effectief, namelijk de *Patriots* die er bijna niet meer zijn. In de oorlog tegen Iran zijn er in vier weken tijd meer afgeschoten dan in vier jaar oorlog in Oekraïne. Dat is een ontstellende vaststelling.' Daarmee zijn het Westen en Europa volgens de voormalige diplomaat nu zelf de zwakke

schakel geworden. Serry: 'Als we over Europa praten, dan moeten we ons bedenken wie we bedoelen. Niet alle lidstaten zijn kennelijk even bezorgd over wat er in Oekraïne gebeurt.' Nederland vindt hij aan de goede kant van de lijn staan. 'Maar je moet haast met een verrekijker zoeken naar leiders in Europa die ergens voor staan en kracht uitstralen. De Europese Commissie verdient een pluim: Ursula von der Leyen toont wel leiderschap', benadrukt Serry.

In zijn boek stelt hij ook de vraag wat er gebeurt als extreemrechts verder terrein wint in Europa. Serry: 'Hier speculeert Poetin op. Als je naar al die dingen kijkt, dan kun je op dit moment onmogelijk erg optimistisch zijn. Poetin gaat gewoon door en blijft hopen aan het langste eind te trekken.'

Wat is er nodig voor een diplomatieke oplossing?

'Voor beide kanten is het een existentieel conflict. Voor Oekraïne is het een overlevingsstrijd. Poetin wil het bestaan van Oekraïne niet erkennen. Zo'n oorlog kan eigenlijk alleen maar eindigen in een overwinning voor een van beide landen. Moderne oorlogen eindigen meestal zo niet. Het komt niet vaak meer voor dat het ene land het andere land volledig zijn wil kan opleggen. Oorlogen eindigen meestal als de *mutually hurting stalemate* is bereikt. De kosten zijn dan voor beide partijen zinloos geworden om door te vechten. Oekraïners weten dat ze niet elke centimeter van hun grondgebied meer kunnen heroveren, dus zijn ze bereid om de oorlog te stoppen. Poetin is hiertoe nog niet bereid, omdat hij zelfs zijn beperkte doelstelling om de vier geannexeerde provincies ook daadwerkelijk te bezetten niet heeft bereikt. Wat je nodig hebt, is het onder grotere druk zetten van de partij die met deze oorlog door wil gaan, namelijk Rusland. Daarnaast is een derde partij nodig die op het juiste moment Rusland en Oekraïne bij elkaar brengt om over de beëindiging van de oorlog te onderhandelen. In Washington zitten we met een joker die tot nog toe de neiging had de kant van Rusland te kiezen waardoor Oekraïne een soort op-

'DEZE OORLOG KAN ALLEEN EINDIGEN IN EEN STAAKT-HET-VUREN DAT GEBASEERD IS OP EEN NIET-AANVALSOVEREENKOMST OF NON-AGRESSIE-OVEREENKOMST.'

gelegde vrede zou worden opgelegd. Oekraïne weigert dit en wordt hierbij gelukkig door Europa gesteund. In mijn ogen kan deze oorlog alleen eindigen in een staakt-het-vuren dat gebaseerd is op een niet-aanvalsovereenkomst of non-agressieovereenkomst. Denk aan India en Pakistan of Noord- en Zuid-Korea. Staten spreken af dat ze geschillen alleen op vreedzame wijze beslechten. Oekraïne is hiertoe bereid. Volodymyr Zelensky zal daar morgen zijn handtekening onder zetten. Poetin hoopt nog steeds dat hij Oekraïne een vrede kan afdwingen. Zolang dit zo blijft ben ik niet optimistisch over vredesonderhandelingen en gaat de oorlog door.'

Op internationaal niveau staan de Verenigde Naties (VN) machteloos tegenover de oorlogsmisdaden die Rusland in Oekraïne pleegt. Als VN-gezant was

u op de Krim toen het schiereiland door zogenoemde 'groene mannetjes' werd bezet. Uiteindelijk moest u vluchten, wat u ook in uw boek beschrijft. Vanaf welk moment realiseerde u zich dat de Verenigde Naties zo machteloos tegenover Rusland stond?

'Toen ik voor de Verenigde Naties werkte was het niet zo erg als nu. Er werd wel degelijk nog naar de Verenigde Naties gekeken. Achter de schermen speelden de Verenigde Naties vaak nog een belangrijke rol. Ik deed dit zelf in Gaza. In de eerste drie oorlogen in Gaza speelden de Verenigde Naties een rol. Ik had zelf contact met Hamas om zo een rol te kunnen spelen tussen Israël en Hamas als dat nodig was. Israëlische generaals waardeerden dit, politici minder, maar zo werkt dat. Het was onvermijdelijk dat zodra leiders zoals Trump, Poetin, Xi Jinping en andere leiders in het glo-

bale zuiden - die ook allemaal autocraten zijn - aan de macht kwamen, de ruimte voor een organisatie die juist de eerlijke spelregels wil handhaven werd beperkt. Ik ben geen fan van [secretaris-generaal, red.] António Guterres die meer had kunnen doen. Ik werkte onder Ban Ki-moon. Hij durfde zijn nek meer uit te steken, dan zijn opvolger, maar het was bijna onvermijdelijk dat de VN-rol zou afnemen. Men moet de Verenigde Naties niet de schuld geven wat er nu gebeurt. Als de VN-Veiligheidsraad verlamd is geraakt, zoals nu, en het was al niet goed in mijn tijd, wat kan de Verenigde Naties dan nog doen? Als we onze westerse waarden zelf al niet meer zo serieus nemen, wat kun je dan verwachten? Kijk wat er gebeurt onder Trump. Dit kan nog meer het geval worden als er een vergelijkbare beweging in Europa ontstaat. Sorry dat het geen erg optimistisch gesprek is.'

Kyiv, augustus 2026

**'OEKRAÏNERS ZIJN
EEN VOLK MET EEN
LANGE TRAGISCHE
GESCHIEDENIS
DIE HUN
ONAFHANKELIJKHEID
KOESTEREN EN
NIET IN POETINS
ACHTERTUIN WILLEN
TERUGKEREN.'**

U schrijft dat u zich na de grootschalige invasie in 2022 niet meer als crisisdiplomaat zag. Sindsdien zet u zich nog meer dan voorheen in voor Oekraïne. Sommige docenten denken dat zij elke oorlog, dus ook die in Oekraïne, zo neutraal mogelijk moeten bespreken. Wat zou u tegen deze docenten willen zeggen?

'Ik maak onderscheid tussen de oorlog in Oekraïne en die in het Midden-Oosten. Met beide oorlogen had ik in mijn diplomatieke carrière te maken. Het is klip en klaar wat er op 24 februari 2022 in Oekraïne gebeurde. Een groot land viel een ander land binnen. Daar kun je niet neutraal over zijn. Het Palestijns-Israëliëse conflict is veel ingewikkelder. Een docent en een diplomaat kunnen niet neutraal blijven als het over de oorlog in Oekraïne gaat.'

Op allerlei manieren probeert Rusland de eigen retoriek niet alleen via Russische propagandakanalen te verspreiden, maar ook via sociale media onder westerse burgers te laten resoneren. Heeft dit volgens u effect op de wijze waarop bijvoorbeeld mainstream media over deze oorlog berichten?

'Ik erger mij soms aan de poging om evenwichtig in dit conflict te zijn. Dit zie je soms bij leraren, maar je ziet het vooral ook in de wetenschappelijke wereld. Hier zijn veel voorbeelden van. We zouden volgens sommige wetenschappers Rusland beter moeten begrijpen. In principe ben ik daar niet op tegen. Ik ben nog steeds de crisisdiplomaat die vindt dat je altijd met de vijand moet blijven praten, maar je hebt een moreel kompas. Dat had ik ook met mijn contacten met Hamas. Ik hoefde geen begrip te hebben voor de argumenten van Hamas, zoals de Europese Unie ook geen begrip voor de argumenten van Poetin hoeft te hebben. Dat is niet zoals de wetenschappelijke wereld er vaak naar kijkt. Zij passen het evenwichtsparadigma toe waarbij men vooral meer begrip voor Poetins geo-

politieke argumenten zou moeten hebben. Dat is soms het gevaarlijke van mensen die in geopolitiek denken meegaan. In mijn boek noem ik Oekraïners geopolitieke spelbrekers. Dat is relevant voor deze discussie. Oekraïners zijn een volk met een lange tragische geschiedenis die hun onafhankelijkheid koesteren en niet in Poetins achtertuin willen terugkeren - en toch zie je dat academici in binnen- en buitenland vaak begrip voor Poetins argumenten tonen. Dat kan wat mij betreft niet. Vooral niet nadat er zoveel agressie is gepleegd. Daar kan ik soms boos over worden.'

Wat hoopt u dat docenten vooral onthouden als zij uw boek lezen?

'Misschien wel wat in de titel besloten ligt. Als een land door een agressor wordt aangevallen en de bevolking de moed opbrengt om zich daartegen te verzetten, hoe groot de opoffering van zo'n beslissing ook kan zijn, dat er dan hoop is. Na alles wat we bespraken blijf ik hoop houden dat Poetin deze oorlog niet gaat winnen. *Nog is Oekraïne niet verloren*. Ik ben op die titel gekomen toen ik op een avond in Kyiv vlak voor de avondklok over de lommerrijke Maria Primatsjenko-boulevard slenterde. Het was pikdonker want de elektriciteit was uitgevallen. Ik liep een eenzame accordeonist voorbij die zijn concert afsloot met het Oekraïense volkslied. Zachtjes neuriede ik de eerste

strofen mee, die weer zo dramatisch actueel zijn geworden: "Nog is Oekraïne niet bezwiken, noch zijn glorie, noch zijn vrijheid...". Toen de accordeonist ophield te spelen, klonk er vanuit de donkere ramen en balkons plotseling een luid applaus voor hem op. Hij was toch niet alleen!' Serry zal dit voorval dat hij in het voorwoord van zijn boek beschrijft nooit meer vergeten: 'Het woord vooraf is wellicht een mooie manier voor docenten om het thema oorlog, vrijheid en vrede te introduceren.' ♦

Noot

1. Informatie over de stichting *OpenDoor Ukraine* vindt u op de website: <https://opendoorukraine.nl>.

***Het boek *Nog is Oekraïne niet verloren. Diplomaat aan het front* verscheen eerder dit jaar bij uitgeverij Balans.**